

νην σοφίαν; Τότε μάλιστα καθίσταται πλέον ἄτιμος καὶ μισητός, ὅταν τὴν παιδείαν, τὴν ἀχώριστον τῆς ἀρετῆς, αὐτὸς ἔχη ταύτην ἠνωμένην μὲ τὴν κακίαν. Ὁ πάνσοφος Θεὸς εἶναι καὶ πανάγαθος· ὁ ἄνθρωπος ὁ φίλος τῆς σοφίας πρέπει νὰ ᾔηται καὶ ἀγαθός. Οὕτω καθίσταται ἀληθὴς εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ, μετέχων καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ἀχρεῖος δύναται τάχα νὰ φαντασθῇ, ὅτι διὰ τὸν πλοῦτον, ἢ διὰ τὴν ἀξίαν καὶ πολιτικὴν αὐτοῦ δύναμιν, δὲν ἔχει χρεῖαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι δύναται νὰ ζήσῃ εὐτυχὴς κατὰ τὸ σύστημα τῆς κακίας αὐτοῦ; Τοῦτο τὸ σύστημα εἶναι ψευδές, ἀντίθεον, ἀδύνατον νὰ βασταχθῇ· καὶ ἐνὸσω διαρκεῖ, δὲν δύναται ποτὲ νὰ προξενήσῃ ἀληθινὴν εὐτυχίαν· διότι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ὅσον καὶ ἂν ᾔηται ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου διεφθαρμένη, δὲν πείθεται, ὅτι ἡ ἀδικία εἶναι δικαιοσύνη, ὅτι ἡ κακία εἶναι ἀρετὴ. Ἐνὸσω ἔχει ὀφθαλμοὺς, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὁμολογήσῃ ἐσωτερικῶς, ὅτι τὸ σκότος εἶναι φῶς; Οὕτω λοιπὸν καὶ ἐνὸσω ἔχει λογικόν, ὅσον καὶ ἂν πολεμῇ αὐτὸ μὲ παράλογα ἐπιχειρήματα, θέλει φωνάζει εἰς αὐτὸν ἐσωτερικῶς, ἡμαρτες, ἄνθρωπε, ἐκλείψας, ἐφόνευσας, ἠδίκησας, κατεφρόνησας θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους. Ποῦ λοιπὸν εὐτυχία, ὅταν ἔχη τοιοῦτον φοβερὸν ἔλεγχον, ὃν δὲν δύναται νὰ κατασιγᾷ, οὐδὲ νὰ ἐξορίσῃ; πλὴν τοῦ ἐλέγχου τούτου τῆς λογικῆς φύσεως, εἶναι καὶ οἱ φυσικοὶ καὶ πολιτικοὶ νόμοι, οἵτινες ἐπιβάλλουσιν ἀμέσως τιμωρίαν εἰς τὸν παραβάτην. Ὁ ἄσωτος δὲν δύναται νὰ ὑγιαίνει, ἀλλ' εὐθὺς ἅπαν τὸ σύστημα τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δυνάμεων ταράττεται καὶ τιμωρεῖ αὐτὸν διὰ τὰς ἀλόγους ὁρέξεις· ὁ φονεὺς, ὁ κλέπτης, κ. τ. λ. στηλιτεύονται καὶ τιμωροῦνται. Ποία λοιπὸν ἡ εὐτυχία τοῦ συστήματος τῆς κακίας; Ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι, εἰμὴ ὄργανον· ὅταν τις μεταχειρίζεται αὐτὸν εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν παρὰλογωτάτων θελήσεων τῆς κακίας, ἐπειδὴ ἡ ἐκπλήρωσις αὕτη ἐπιφέρει ἀναγκάως τιμωρίαν καὶ νοὸς καὶ σώματος, οὐδεμίαν λοιπὸν εὐτυχίαν δύναται νὰ προξενήσῃ ὁ πλοῦτος, γινόμενος ὄργανον τῆς κακίας. Τέλος πάντων, ἡ πολιτικὴ ἐξουσία καὶ δυνάμεις τοῦ διεφθαρμένου, τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑποστήριγμα τῆς κακίας αὐτοῦ, κλονεῖται ἀκαταπαύστως, ἔχει μυρίους ἐπιβούλους, ὑποψίας, φόβους, ἀνησυχίας, καὶ νῦν ἡ ὕστερον πίπτει πτώμα ἐλεεινόν. Ἰδετε τὴν ἱστορίαν· πᾶσα σχεδὸν πόλις εἶναι τρομερὰ εἰκὼν τῆς δυστυχίας τῶν κακῶν ἀνθρώπων. Παρατηρήσατε καὶ τοὺς νῦν ζῶντας, εἰσχωρήσατε ὅπου ἔχει τὴν ἑδραν αὐτῆς ἡ εὐτυχία ἢ ἡ δυστυχία, εἰς τὴν καρδίαν λέγω, καὶ εἰς τὸν νοῦν, καὶ δὲν θέλετε εὐρεῖ εὐτυχὴ οὐδένα κακὸν ἄνθρωπον, καὶ ἂν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν φαίνεται εὐτυχής.

Σὺ λοιπὸν, Ἀρετὴ, σὺ εἶσαι ὁ μόνος ἀσφαλὴς θησαυρὸς εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς παρούσης ζωῆς· σὺ εἶσαι ἡ αὐτὴ πάντοτε διὰ πάντα ἄνθρωπον ἀγαπῶντά σε· ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς εὐτυχίας, ὡς καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν συμφορῶν, σὺ ἐμπνέεις εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐραστῶν σου εἰρήνην